

ченої моделі виборчої системи (пропорційної, мажоритарної або змішаної). Політичні права обирати й бути обраним для громадян України дорівнюються в умовах конституційної держави і демократичного устрою до природного права вільного волевиявлення (невідчуженого права на свободу). Виборче право безпосередньо відповідає принципу здійснення народовладдя — «народоправству» і не може зводитися до виконання покладеного на громадян обов'язку.

По-восьме, здійснення народовладдя у формах безпосередньої демократії в Конституції має вигляд надзвичайно обмеженого, і це пояснюється стриманим ставленням органів публічної влади в центрі й на місцях до волевиявлення народних мас у проявах народної ініціативи. Громадяни не беруть за висновком комісії цілком позитивної участі в законотворчій діяльності й тому в подальшому правозастосуванні виконання законів України є серйозною проблемою для держави й місцевого самоврядування.

Не менш важливим слід вважати й спосіб введення режиму відповідальності судової системи перед народом, участь громадян у відправленні правосуддя. Але за всієї привабливості надати судовому устрою широкі демократичні підстави й увести виборність суддів такий спосіб формування суддівського корпусу навряд

чи отримає правове закріплення в Конституції України. Навіть за широкого виборчого права (судді місцевих судів обираються населенням, а судді апеляційних судів — регіональними представницькими органами — депутатами) не виключається небезпечний тиск державних структур і політичних партій на здійснення правосуддя. Щоб виключити таку небезпеку, комісія пропонує нову модель у відокремленні справ, які стосуються безпосередньо громадян за місцем їхнього проживання і мають за законом закріплені за новим інститутом правосуддя. Найбільш прийнятним комісії видається закріплення в Конституції України інституту мирових суддів, які повинні отримувати право здійснювати правосуддя в межах наданої компетенції після обрання їх населенням на місцях на території України.

Таким чином, привертаючи увагу до важливих питань народовладдя, комісія велике практичне значення вбачає у застосуванні концептуально визначених напрямів, які дозволяють запровадити механізми «народоправства» й досягти суспільнодоговірної природи Основного Закону, який закріпив верховенство влади народу, але досягти панування спільної волі громадян означає забезпечувати й панування народного суверенітету.

Олена БОРИСЛАВСЬКА,
доцент юридичного факультету
Львівського національного
університету імені І. Франка

Комісія пропонує подолати «дефіцит» народовладдя конституційними змінами

На пленарному засіданні Конституційної Асамблеї після обговорення доповіді Комісії з питань здійснення народовладдя було запропоновано нові підходи та ідеї щодо можливих змін до Конституції стосовно «реального народовладдя». Завдання завжди орієнтуватися на конституційну практику визначило для комісії новий етап роботи — підготовку окремого розділу до Концепції модернізації Конституції, який конструктивно повинен відповідати реаліям життя, окреслити нову модель «влади народу» в конституційному розумінні демократії та народного суверенітету. Саме в такому напрямі члени комісії визначили для кожного з них самостійну творчу розробку конституційних категорій і понять, які доповнювали б принципи та конституційні поняття, що характеризують «народовладдя» як основний інститут сучасного конституційного ладу в Україні. Чітко окреслений план роботи й завдання кожному члену комісії підготувати аргументовані концептуальні положення в наступний період мотивовані доповіддю на засіданні Асамблеї. Стосовно категорії «народовладдя» як найпроблематичнішого явища для демократичного устрою України члени комісії висловили власні позиції нового розуміння понять «Український народ», пріоритету «Української нації як політичної нації», а також щодо запровадження смислового визначення «конституційної держави з ознаками правової, демократичної, соціальної держави» та інших важливих нормативних положень. Змістовне, конструктивне обговорення членами комісії конституційної проблематики підтвердило нагальну потребу глибокого аналізу суспільних явищ, пошуку відповідних конституційних конструкцій, щоб новації, які передбачає конституційна модернізація, були чіткі та зрозумілі.

Визнаючи «дефіцит народовладдя», комісія налаштована спиратися на сучасні суспільні погляди, враховувати теоретичні досягнення конституційного права, і в цьому переконують пропозиції щодо окремих змін до конституційних норм, які надійшли від члена комісії професора П. Мартиненка. Цікавою для обговорення була думка професора А. Єрмоленка про «конституційний патріотизм», що надихатиме колективну працю комісії, від якої Асамблея має почути пропозицію про реальні конституційні механізми здійснення влади народу, особливо щодо прямого волевиявлення народу під час виборів до парламенту та органів територіального самоврядування, встановлення конституційного інституту соціального діалогу народу з владою, запровадження демократичної організації органів правосуддя — мирових суддів, які мають обиратися громадянами і т. ін. Нові ідеї щодо подолання такого негативного явища, як «керована демократія», шляхом внесення змін до Конституції висловив член комісії професор В. Мусяка, тому що референдна демократія, вдосконалена представницька система в державі повинні спрямовуватися на волевиявлення громадян, їхні інтереси. «Визначення перспектив плідної праці над новими конституційними положеннями потребує глибокого осмислення сучасних реалій», — аргументовано сформулював загальне бачення процесів підготовчої роботи комісією її секретар професор Ю. Барабаш. Дискусійне творчо доброзичливе обговорення й підготовка концептуальних положень, пов'язаних із «живою Конституцією», підтверджують, що поєднання науки й практики сприятиме осмисленню сучасних проблем Конституції України та внесенню конкретних пропозицій.